

SMITTLÄGET I SVERIGE

FÖR DJURSJUKDOMAR OCH ZONOSER 2023

*Kapitelutdrag:
Program för övervakning av hälsan hos
vild fisk, kräddjur och blötdjur*

SMITTLÄGET I SVERIGE FÖR DJURSJUKDOMAR OCH ZONOSER 2023

ISSN 1654-7098

SVA:s rapportserie 104

SVAESS2024.0001.sv.v20240703

Redaktör: Karl Ståhl

Avdelningen för epidemiologi, sjukdomsövervakning och riskvärdering

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), 751 89 Uppsala

Författare: Märit Andersson, Gustav Averhed, Charlotte Axén, Anna Bonnevie, Ulrika Bratteby Trolte, Erika Chenais, Mariann Dahlquist, Rikard Dryselius, Helena Eriksson, Linda Ernholm, Charlotta Fasth, Malin Grant, Gittan Gröndahl, Sofia Gunnarsson, Gunilla Hallgren, Anette Hansen, Marika Hjertqvist, Mia Holmberg, Cecilia Hultén, Hampus Hällbom, Georgina Isak, Karoline Jakobsson, Tomas Jinnerot, Jerker Jonsson, Madeleine Kais, Ulrika König, Emelie Larsdotter, Neus Latorre-Margalef, Johanna Lindahl, Mats Lindblad, Anna Lundén, Anna Nilsson, Oskar Nilsson, Maria Nöremark, Karin Olofsson-Sannö, Anna Omazic, Ylva Persson, Emelie Pettersson, Ivana Rodriguez Ewerlöf, Thomas Rosendal, Tove Samuelsson Hagey, Caroline Schönning, Marie Sjölund, Hedvig Stenberg, Karl Ståhl, Lena Sundqvist, Robert Söderlund, Magnus Thelander, Henrik Uhlhorn, Anders Wallensten, Stefan Widgren, Camilla Wikström, Ulrika Windahl, Beth Young, Nabil Yousef, Siamak Zohari, Erik Ågren, Estelle Ågren

Typsättning: Wiktor Gustafsson

Omslag: Vildsvinskranium hittat i samband med kadaversök i Västmanland under utbrottet av afrikansk svinpest. Foto: Andreas Norin/Pantheon. Formgivning: Rodrigo Ferrada Stoeherl.

Upphovsrätt för kartdata: Eurostat, Statistiska centralbyrån och Lantmäteriet för administrativa och geografiska gränser i kartor.

Riktlinjer för rapportering: Riktlinjer för rapportering introducerades 2018 för de kapitel som berör sjukdomar som enbart drabbar djur. Riktlinjerna bygger på erfarenheter från flera EU-projekt, och har validerats av en grupp internationella experter inom djurhälsoövervakning. Målet är att vidareutveckla dessa riktlinjer i global samverkan, och de har därför gjorts tillgängliga som en wiki på samarbetsplattformen GitHub (<https://github.com/SVA-SE/AHSURED/wiki>). Välkommen att bidra!

Layout: Produktionen av denna rapport sker fortsatt primärt genom en rad verktyg med öppen källkod. Metoden möjliggör att textunderlaget kan redigeras oberoende av mallen för rapportens grafiska utformning, vilken kan modifieras och återanvändas till framtida rapporter. Mer specifikt skrivs kapitel, tabeller och figurtexter i Microsoft Word och konverteras sedan till typsättningspråket LaTeX och vidare till PDF med hjälp av ett eget paket skrivet i det statistiska programmeringsspråket R. Paketet använder dokumentkonverterarmjukvaran pandoc tillsammans med ett filter skrivet i språket lua. De flesta figurer och kartor produceras i R och LaTeX-biblioteket pgfplots. I och med att rapportens huvudspråk från och med i år är svenska har utvecklingen för 2023 års rapport fokuserat på att anpassa hela processen till att fungera med olika språk. Processen för att generera rapporten har utvecklats av Thomas Rosendal, Wiktor Gustafsson och Stefan Widgren.

Tryck: Ljungbergs Tryckeri AB

© 2024 SVA. Den här publikationen är öppet licensierad via CC BY 4.0. Du får fritt använda materialet med hänvisning till källan om inte annat anges. Användning av foton och annat material som ej ägs av SVA kräver tillstånd direkt från upphovsrättsinnehavaren. Läs mer på <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Förslag till citering: Smittläget i Sverige för djursjukdomar och zoonoser 2023, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Uppsala. SVA:s rapportserie 104. ISSN 1654-7098

Denna rapport kan komma att uppdateras eller korrigeras efter tryck. Den senaste versionen finns alltid tillgänglig på www.sva.se.

Obduktioner av vilda djur



Figur 72: Vildsvin hittat dött i vattensamling i Fagersta i slutet av augusti 2023. Prov från vildsvinet var positivt för afrikansk svinpest, och därmed hade denna smitta bekräftats för första gången i landet. Foto: Privat.

BAKGRUND

Övervakning av viltsjukdomar i landet baseras på obduktioner och uppföljande undersökningar vid Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Övervakningsprogrammet finansieras dels av Viltvårdsfonden, dels av andra statliga medel. Syftet är att övervaka och följa viltsjukdomssituationen i Sverige samt att diagnostisera och

inhämta kunskap om befintliga sjukdomar och eventuella introduktioner av nya smittor hos svenska vilda djur. Övervakningen av viltsjukdomar ger inte bara viktig information för viltförvaltningen, utan utgör också en viktig del av den svenska One Health-övervakningen där smittor till och från tamdjur, miljön eller människor också ingår. Världsgesundhetsorganisationen för djurhälsa, WOAH:s nationella kontaktperson för vilt i Sverige är placerad vid SVA och ansvarar för rapportering av diagnostiserade fall av listade sjukdomar hos vilt, samt specificerade icke-listade viltsjukdomar till Jordbruksverket.

ÖVERVAKNING

Allmänheten, lokala myndigheter och inte minst jägare rapporterar observationer eller fynd av vilt som hittas dött, eller sjukt. När det är lämpligt och möjligt begärs kroppar eller prover in för att undersökas på SVA. Genom rapporterna som inkommer på SVA:s digitala formulär (rapporteravilt.sva.se) kan SVA löpande kartlägga dödlighet och sjukdom hos vilt och få tillgång till lämpliga prover med hjälp av allmänheten.

Vävnadsprover från obducerade vilda djur sparas i en biobankfrys från lämpliga inlämnade fall. För alla stora rovdjur, det vill säga brunbjörn (*Ursus arctos*), lodjur (*Lynx lynx*), varg (*Canis lupus*) och järv (*Gulo gulo*) som hittats döda, som avlivats eller fällts av jägare ska hela kroppar, avhudade kadaver eller vissa beslutade vävnadsprover lämnas in till SVA för undersökning.

Tabell 43: Anmälningspliktiga infektionssjukdomar hos vilda djur enligt Jordbruksverkets föreskrifter 2021:10, under 2023. Här listas enskilda fall, där exakta antalet kan skilja sig från andra officiella siffror på sjukdomsutbrott med antal fall verifierade med en specifik analysmetod eller antal indexfall. Om en sjukdom har diagnostiserats hos flera djurslag anges antalet fall per djurslag inom parentes.

Sjukdom	Total	Arter och antal fall per art
Afrikansk svinpest	62	Vildsvin
Duvpest	27	Duva (1), Ringduva (6), Stadsduva (20)
Fågelinfluensa	152	Berguv (4), Duvhök (4), Ejder (1), Fiskmåsar (4), Fisktärna (1), Grågås (5), Gråtrut (7), Gräsand (1), Havstrut (3), Havsörn (2), Häger (1), Kentsk tärna (2), Knölsvan (2), Ormvråk (4), Pilgrimsfalk (10), Sillgrissla (5), Silltrut (3), Skata (2), Skrattnäs (56), Skärnäppa (1), Storskarv (1), Strandskata (2), Sångsvan (3), Tordmule (2), Vitkindad gås (23), Rödräv (14)
Kaninpest	4	Vildkanin
Listerios	3	Rådjur (1), Vildsvin (2)
Rävens dvärgbandmask	11	Rödräv
Rävskebba	10	Rödräv (9), Varg (1)
Salmonellos	30	Domherre (3), Gräsäl (1), Pilfink (1), Skrattnäs (1), Större hackspett (1), Vildsvin (23)
Trikinos	15	Rödräv (1), Vildsvin (4) ^C

^C Vildsvinsfall är från jaktfällda djur.

RESULTAT

Under 2023 registrerades 1,938 fallvilt på avdelningen för patologi och viltsjukdomar vid SVA. Undersökta vilda djur från hägn eller uppfödning ingår inte här.

De viktigaste sjukdomshändelserna under 2023 nämns nedan eller på andra platser i denna rapport. Afrikansk svinpest bekräftades för första gången någonsin i landet den 6 september, efter att flera döda vildsvin rapporterades in på rapporteravilt.sva.se av lokala jägare i Fagersta. Ett stort arbete för att bekämpa detta utbrott.

Övervakning och kartläggning av *Salmonella* Choleraesuis i landet fortsatte under 2023, med fortsatta fynd hos både döda och jägarfällda vildsvin. För detaljer, se kapitlet om smittsamma sjukdomar hos vildsvin (sidan 129).

Utbrott av fågelinfluensa hos vilda fåglar pågick under stor del av året. I ett flertal fall bekräftades dessutom smittspridning till asätande däggdjur, särskilt rödrävar.

Programmet för hälso- och sjukdomsövervakning av marina däggdjur som inleddes 2020 fortsatte med obduktioner av valar och sälar, ett arbete som utförs i samarbete med Naturhistoriska riksmuseet och finansierades av Havs- och vattenmyndigheten. Förutom tumlare så har några ovanligare valdjur undersökts 2023, en sadeldelfin, en vitnosdelfin och en späckhuggare.

DISKUSSION

Den generella viltsjukdomsövervakningen av fallvilt, det vill säga hittade döda eller avlivade sjuka vilda djur, baseras i stort på medborgarforskning, där den intresserade allmänheten och i synnerhet jägarna rapporterar och hjälper till att lämna in prover. Ett stort allmänintresse för vilda djurs hälsa och bevarande, tillsammans med statlig finansiering, fortsätter att göra detta arbete möjligt. Resultaten (tabell 43) visar att det förekommer ett fåtal allvarliga smittor bland vilda djur, varav några som kan smitta tamdjur eller människor.

REFERENSER

SVA:s årsredovisning 2023.

SVALA-data om vilt diagnoser 2023.

Sjukdomsövervakning av vilda djur i Sverige 2023. SVA:s rapportserie 93:2024.